

Kontaktuppgifter:

E-post: annelie.rosell@pelagic.se

Telefon: 0725-808186

Datum: 2025-03-04

Mottagare: Länsstyrelsen Uppsala län

Ärendenr.: 58-2024 och 2429-2024

Yttrande om tillstånd för vindkraftsparken Olof Skötkonung

Swedish Pelagic Federation producentorganisation (SPF) företräder det pelagiska fisket efter bl.a. sill, skarpsill, tobis och makrill i Bottenhavet, Bottenviken, Östersjön, Kattegatt, Skagerrak, Nordsjön och Atlanten. Vi har medlemmar med fartyg från 5 till över 60 meter som fiskar med pelagisk trål, not, krok och garn. Våra medlemmar står varje år för ca 90% av den totala fiskade volymen i Sverige. Vi tackar för möjligheten att lämna synpunkter i detta samråd.

Regeringen har uppdragit åt Länsstyrelsen i Uppsala län att bereda tillståndsansökan för den havsbaserade vindkraftsparken Olof Skötkonung som bolaget Olof Skötkonung OWF AB ansöker om. Ansökan avser ett tillstånd enligt lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon samt ansökan enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken. LST remitterar nu ansökan för synpunkter och ställningstagande (tillstyrkande/avstyrkande) till ansökan i dess helhet. SPF inger ett gemensamt yttrande i båda ärendena och har fokuserat på beskrivningar av fisk och yrkesfiske samt påverkan på dessa och havsmiljön i stort av den planerade etableringen i det omfattande underlag som skickats ut. SPF ger även synpunkter på villkor för ett eventuellt tillstånd.

SPF:s synpunkter och bedömning av aktuellt område

SPF anser att området för den planerade vindkraftsparken är mycket olämpligt för vindkraftsetablering och anser att **ansökan i sin helhet ska avslås**. SPF anser vidare att det finns allvarliga brister i underlaget till ansökan vad gäller både beskrivningen av yrkesfisket och möjlig påverkan på fiskbestånden. Underlaget medger därför inte en korrekt analys av parkens påverkan på vare sig ekosystemet eller yrkesfisket.

Generella synpunkter

SPF är positiva till hållbar energiproduktion, men inte till havsbaserad vindkraft när den placeras på våra fiskeplatser och där fisken reproducerar sig eller har en större del av sin livscykel. Pelagiskt fiske kan inte ske inom en vindkraftpark och vindkraften konkurrerar

därför med fisket om ytan i havet, och kan ha en negativ inverkan på havsmiljön inklusive fiskbestånd. SPF anser att alltför mycket kunskap fortfarande saknas när det gäller vilken inverkan en etablering av vindkraftparker får på den marina miljön, i första hand olika fiskarter.

SPF anser att vindkraft endast ska etableras till havs där det tydligt kan visas att det inte får negativa konsekvenser för miljön, inklusive fiskpopulationerna, samt där det inte föreligger några konflikter med befintlig verksamhet på havet så som yrkesfisket (eller andra intressen).

SPF ser med oro på det stora antalet befintliga och planerade vindkraftsetableringar i våra omgivande vatten och den kumulativa inverkan dessa kan få på miljön och fiskbestånden. Vi anser också att Länsstyrelsen och Regeringen måste ta ansvar för att beakta kumulativa effekter av denna park tillsammans med andra planerade parker i södra Bottenhavet, på yrkesfisket och dess möjligheter till tillträde till fiskeområden.

Beskrivning av och påverkan på yrkesfisket

Bolaget har inte lyckats åstadkomma en fullständig och korrekt beskrivning av den planerade parkens förväntade påverkan på det yrkesfiske som bedrivs inom området. Därtill gör bolaget en bedömning av behovet av minskat fiske i området och vilken typ av fiske som bör minska, liksom de förväntade konsekvenserna av ett reducerat fiske. SPF anser inte att detta över huvud taget är upp till bolaget att bedöma.

Fiskemönster

I bolagets miljökonsekvensbeskrivning ges en redovisning över de tråldrag som genomförts i området under en tioårsperiod. Det är positivt att underlaget innehåller denna information. Vi saknar dock en korrekt beskrivning och analys av betydelsen av ett tråldrag.

Det är viktigt att förstå att punkterna i varje tråldrag, från start till slut, hör samman. Bryter man tråldraget rent geografiskt kommer inte endast den del av tråldraget som faller inom det planerade vindkraftområdet försvinna, utan hela tråldraget, och därmed hela värdet för detta. Tråldraget har alltså endast ett värde när det är obrutet. I undantagsfall kan delar av tråldraget, om en stor och sammanhängande del av detta finns utanför energiområdet, fortfarande genomföras på ett sätt som är ekonomiskt försvarbart, men i många fall är tråldragets värde helt förknippat med att det är obrutet och inte behöver kortas av. Detta gör att alla uppskattningar av fiskeansträngning, volymer och värden i underlaget är felaktiga och grovt underskattar omfattningen av det yrkesfiske som berörs (se svar till Uppsala Lst under avsnitt 7.2 i den utökade beskrivningen och bedömningen av yrkesfisket i området).

Konsekvenser för yrkesfisket

I den reviderade miljökonsekvensbeskrivningen anges att det inte kommer att vara möjligt att bedriva yrkesfiske med bottentrål inom den anlagda vindkraftparken. Våra medlemmar bedriver sitt fiske med flyttrål. Av erfarenhet från alla tidigare vindkraftparker som anlagts i Nordsjön, Västerhavet och Östersjön vet vi att ett pelagiskt fiske med flyttrål inte är möjligt inom en vindkraftpark. Pelagiskt fiske med trål och not är en utrymmeskrävande verksamhet som inte kan samexistera med marina vindkraftverk. En vindkraftpark är därför för våra medlemmar att se som ett helt stängt område där fiske över huvud taget inte kan bedrivas. Andra typer av fiske kan ha andra förutsättningar att bedrivas inom parken.

I en utökad beskrivning och bedömning av yrkesfisket i området (som svar på fråga från Havs- och vattenmyndigheten) konstaterar bolaget att ”Det ekonomiska värdet av fisket inom Olof Skötkonungs projektområde är dock litet. Olof Skötkonung är placerat i utkanten av ett område som används av yrkes- och industrifisket”. Bolaget skriver vidare att ”De ekonomiska konsekvenserna av ett fiskestopp inom området bedöms däremot vara små, eftersom andra områden kan användas.”

SPF vill i detta sammanhang poängtera att det är viktigt att förstå att parken inte endast omöjliggör det fiske som sker direkt inom parkens område, utan även en stor del av det fiske som bedrivs runt om parken, då parken effektivt skär av trålmönstren mitt i och därmed omintetgör hela tråldrag, vilket också beskrivs ovan. Detta innebär också att värdet av det förlorade fiske som parken innebär kommer vara betydligt större än det som endast kan hänföras direkt till parkområdet.

När det gäller frågan om möjligheten att flytta trålfisket till andra områden för att minska den ekonomiska skadan måste det beaktas att området i södra Bottenhavet berörs av ansökningar för ett stort antal vindkraftparker. Om samtliga eller ett flertal av dessa blir verklighet påverkar det kraftigt möjligheten att hitta alternativa fiskeplatser. Det pelagiska fisket är till sin natur ytkrävande, men det sker inte slumpmässigt utan kräver också att man kan fiska där fisken faktiskt finns. När stora ytor skärs av genom anläggandet av vindkraftparker kan den kumulativa effekter på yrkesfisket bli omfattande.

Bolaget gör gällande att etableringen av vindkraftparken Olof Skötkonung innebär att områden kommer fredas från trålning vilket gynnar återväxten, och i förlängningen ekosystemen, fisk och det kustnära och småskaliga fisket. SPF kan inte hitta något till ansökan bifogat underlag som ger stöd för att beståndsåterväxt för torsk och strömming är en sannolik effekt av vindkraftparken. Utan vetenskapligt underlag är det en ren spekulering från bolagets sida och hör inte hemma i denna ansökan. Vi noterar dessutom

att bolaget till viss del motsäger sig själva eftersom de hävdar att fisket kan fortgå på andra platser utanför vindkraftparken.

I sin utökade beskrivning av parkens konsekvenser för yrkesfisket anger bolaget vidare ”Dagens storskaliga pelagiska fiske i Bottenhavet har ur svenskt perspektiv begränsad lokal anknytning och nationalekonomisk betydelse.” Denna beskrivning saknar en viktig aspekt; de svenska fångstkotorna i Bottenhavet utgör en resurs med betydelse för vår beredskap vad gäller livsmedel och andra produkter som kan tillverkas av fisken. Fångstkotorna kan dessutom generera ett högre förädlingsvärde till Sverige än vad som är fallet idag men det förutsätter förstås att de kan fiskas.

Påverkan på kommersiellt viktiga fiskarter

Utifrån tillgängligt underlag anser SPF att det är otydligt om och hur strömmingens migration från utsjön till kusten för att leka och ut igen kan påverkas av en vindkraftpark, bland annat genom undervattensljud och grumling i vattnet som strömmingen är känslig för. Om denna vandring störs kan det få synnerligen allvarliga konsekvenser för beståndets fortlevnad.

Bolaget anger i underlaget kring fisksamhället att strömmingslek huvudsakligen sker ned till 10 meter djup. Vi anser att detta ger en felaktig bild av strömmingens lek, då det finns dokumenterat strömmingslek i Bottniska viken ned till minst 30 meter (HaV/Fiskeriverket¹), och att bolaget behöver ta hänsyn till denna kunskap i sin bedömning av möjlig påverkan av den aktuella parken på strömmingens lek. Vidare behöver bolaget ta hänsyn till att det kan förekomma både vår- och höstlek av strömming, och att dessa kan ske på olika djup. I forskningskretsar är det välkänt att kunskapen om höstlekande strömming är synnerligen bristfällig, exempelvis när det gäller på vilka djup och platser denna sker och vilken andel av strömmingen som är vår- respektive höstlekande. SPF noterar att bolaget i sitt svar till Lst Gävleborg (punkt 6.7 och 6.9) inte ger något tydligt besked huruvida strömmingen leker inom det tilltänkta vindkraftområdet. De framför enbart sina antaganden att det inte förekommer någon lek och SPF anser inte att det är tillräckligt.

Vi önskar också få klarlagt om etableringen av Olof Skötkonung kommer att få någon negativ inverkan på strömmingens lek på närliggande Finngrundet. Vi anser att det är otydligt om och hur denna kan påverkas av vindkraftparkens anläggning och drift. Strömmingen kan uppvisa undvikandebeteende för både de undervattensljud och de sedimenthalter som uppkommer vid anläggningsfasen. Finns det risk för att dessa

¹ Havs- och vattenmyndigheten (Fiskeriverket) rapport Finfo 2011:3 <https://www.havochvatten.se/data-kartor-och-rapporter/rapporter-och-andra-publikationer/aldre-publikationer/finfo/2012-01-27-finfo-20113-kartlaggning-av-lekomraden-for-kommersiella-fiskarter-langs-den-svenska-ostkusten.html>

effekter kan sträcka sig så långt att det kan påverka strömmingens lek på Finngrundet genom att strömmingen undviker även detta område? Att lekplatser inte påverkas negativt är av yttersta vikt då det annars kan få allvarliga konsekvenser för beståndet. Om så är fallet måste bedömningen av konsekvenserna ses som betydande snarare än liten.

Bolaget skriver att parken kan medföra positiva s.k. reveffekter som leder till att fisk ansamlas nära fundamenten. Dock finns det ett antal viktiga frågor att ställa sig i detta sammanhang, så som vilka arter är det som ansamlas? Vilka arter fanns i området från början? Är det samma arter som ansamlas eller sker det en förskjutning och förändring av det lokala ekosystemet? Generellt kan sägas att det huvudsakligen verkar vara bottenlevande fiskarter och de som lever på fastsittande organismer som gynnas, medan det i stor sett saknas kunskap om hur pelagiska arter påverkas av att habitatet ändras från öppen pelagial till ett habitat med fasta strukturer som bryter upp vattenmassan.

Synpunkter på villkor

Avveckling

Bolaget har i sin reviderade miljökonsekvensbeskrivning inte redogjort för en avvecklingsplan utan meddelar att denna kommer att tas fram i ett senare skede eftersom det idag inte är känt vad som kommer utgöra bästa möjliga teknik vid avveckling. SPF är av åsikten att grundförutsättningen för avveckling bör vara en fullständig avveckling och återställande av miljön till ursprungsstadiet. Det vill säga, SPF anser inte att det bör tillåtas att bolaget lämnar erosionsskydd eller delar av betongfundament etc. kvar på botten.

Ekonomisk säkerhet

Villkor om ställande av ekonomisk säkerhet är särskilt viktigt, både att summan är skälig så att den kan täcka in en full avveckling och återställande av området till sitt ursprungsskick, samt att summan avsätts hos en oberoende part på ett sätt som försäkrar att den finns även vid exempelvis en konkurs hos bolaget. Vi anser att den föreslagna säkerheten på 6 Mkr per verk känns lågt tilltagen med tanke på de höga kostnader som arbeten till sjöss medför vid en avveckling och avinstallation av parken. Kostnaden bör uppskattas och redovisas av en opartisk bedömare, och vid behov bör villkoret justeras utifrån denna bedömning.

Yrkesfisket

SPF anser att all möjlig hänsyn ska tas för att tillse att negativ påverkan på yrkesfisket blir så liten som möjligt och negativ påverkan på yrkesfisket måste kompenseras ekonomiskt.

Övriga villkor

SPF anser att om parken medges tillstånd måste detta förenas med följande villkor:

- Skyddsåtgärder för att minimera påverkan på fisk och andra vattenlevande organismer under anläggning, drift och avveckling. Exempelvis måste undersökningar, bottenarbete samt nedläggningsarbete för kablar planeras in i tiden på ett sådant sätt att det minimerar påverkan på olika arters lek, födosök och vandringar i och utanför området.
- Kontrollprogram ska inrättas inriktade på att samla in kunskap om parkens påverkan på havsmiljö och marina organismer inklusive olika kommersiellt viktiga fisk- och skaldjursarter efter uppförandet och under hela parkens livstid. Undersökningen ska inte vara begränsad till att undersöka eventuella reveffekter. Insamlade data ska delas med oberoende forskare och myndigheter.

Om ni har några frågor kopplat till vårt yttrande eller gällande det pelagiska fisket i övrigt, kontakta oss gärna!

Vänliga hälsningar,

Annelie Rosell

Swedish Pelagic Federation PO